

КАПИТЕЛ 7 / CHAPTER 7¹**ORGANIZATION OF TOURIST AND EXCURSION ACTIVITIES:
RELATIONSHIP OF THE HISTORY OF THE UKRAINIAN STATE AND
CULTURE WITH TOURIST NEEDS AND EXPECTATIONS**

DOI: 10.30890/2709-2313.2023-24-02-019

Вступ

Організація туристично-екскурсійної діяльності є складним і міждисциплінарним процесом, що передбачає поєднання культурних, історичних, соціальних, економічних та інших аспектів. Історія та культура країни мають величезний вплив на туристичні потреби та очікування відвідувачів. Актуальність даної тематики пояснюється тим, що вона дозволяє вивчити важливий аспект взаємозв'язку між історичною спадщиною, культурними цінностями та сучасними потребами й вимогами туристів.

Досліджуючи проблему взаємозв'язку історії української державності та культури з туристичними потребами та очікуваннями туристів, ми стикаємося з тим, що туристи сьогодення все більше цінують автентичність та неповторність місцевого досвіду. Вони шукають можливість поглибити знання про історію, культуру та спілкуватися з місцевими жителями. Туристичні послуги, що базуються на історичній спадщині, набувають особливої популярності серед тих, хто прагне збагатити свій досвід подорожей.

Історичні пам'ятки, архітектурні споруди, пам'ятники минулого стали важливою частиною туристичної інфраструктури. Історія української державності та культури формує основу для розробки туристичних маршрутів, культурних програм та екскурсій, що поглиблюють знання та розуміння відвідувачів про країну. Туристичний інтерес до історичних об'єктів та пам'яток сприяє їх збереженню та реставрації. Це сприяє підтримці культурної спадщини та збереженню національної ідентичності.

7.1. Взаємодія історичних та культурних аспектів у формуванні та розвитку туристичного продукту

У процесі організації туристично-екскурсійної діяльності безпосередньо

¹Authors: Aleksieienko-Lemovska Lyudmila Vladislavivna



історія виступає не лише як джерело знань, але й як потужний інструмент для створення цікавого, неповторного та насиченого туристичного досвіду. Культурна спадщина при цьому допомагає відтворити унікальну атмосферу країни та надає їй неповторність. Місцева культура, народні звичаї, традиції, кухня та мистецтво впливають на туристичні враження і стають частиною незабутнього досвіду для туристів.

У сучасних наукових дослідженнях розкриваються теоретико-методичні основи суспільно-географічного дослідження культурної спадщини. Вчені обґрунтовують роль культурної спадщини в соціально-економічному розвитку регіонів і населених місць [1]. Зазначається, що зберегти культурну спадщину в сучасних умовах необхідно з позиції її органічного включення у життя суспільства, що забезпечить перехід до формування моделі сталого розвитку [2]. Туристська мотивація при цьому визначається як спонукання людини, спрямовані на задоволення рекреаційних потреб, залежно від індивідуальних фізіологічних і психологічних особливостей, системи поглядів, цінностей, схильностей, освіти тощо. Як істотний елемент попиту, туристські мотиви є об'єктом впливу щодо обсягу, форми та ін. вибору туристичного продукту та туристично-екскурсійних послуг [3].

Сучасні потреби та очікування туристів визначаються як сукупність вимог, які туристи висувають до послуг, продуктів, атмосфери та досвіду, що надаються в ході їхніх подорожей та відпочинку [4]. Ці потреби та очікування є ключовими факторами, які визначають, які саме продукти та послуги будуть привабливими для туристів, яким чином буде сприйматися їхній досвід та якість відпочинку. Важливо розуміти, що потреби та очікування туристів можуть бути дуже різноманітними та індивідуальними. Вони визначаються особистими вподобаннями, цінностями, культурними факторами, соціальним статусом та іншими впливами.

Однак, деякі загальні аспекти можуть бути виділені при розгляді сучасних потреб та очікувань туристів: по-перше, туристи очікують високої якості послуг, яка включає зручність, безпеку, комфорт та гостинність (що може стосуватися готельних номерів, харчування, транспорту та інших аспектів); по-друге, туристи шукають аутентичний та унікальний досвід, який відрізняється від їхнього повсякденного життя (може включати знайомство з місцевою культурою, традиціями, звичаями та іншими особливостями); по-третє, багато туристів прагнуть активного відпочинку, розваг та рекреаційних можливостей (охоплює,



зокрема, екскурсії, спортивні події, шопінг та інші види дозвілля); по-четверте, сучасні туристи все більше уважно ставляться до екологічних питань та сталого розвитку (відповідно, вони можуть вимагати екологічно чистих послуг, відповідального використання ресурсів та збереження природи); по-п'яте, туристи цінують зручність та доступність (це стосується як транспортних засобів та інфраструктури, так і можливостей замовлення послуг та інформації); по-шосте, туристи очікують позитивних емоцій, які пов'язані з їхнім відпочинком. Це може бути створено як через якість послуг, так і через створення атмосфери гостинності та комфорту.

Враховуючи сучасні потреби та очікування туристів, організації та підприємства в галузі туризму мають працювати над створенням продуктів та послуг, які задовольняють визначені вимоги. Це важливий крок для забезпечення задоволеності туристів, їхнього повернення та позитивного враження від подорожі.

Інноваційні підходи у поєднанні історії та культури з туризмом мають велике значення для розвитку та збагачення туристичної галузі. Вони допомагають створити унікальний і цікавий досвід для туристів, сприяють збереженню культурної спадщини та історичних цінностей, а також підвищують конкурентоспроможність туристичних пропозицій на ринку.

Інноваційні технології дозволяють реалізувати освітні програми для туристів – відвідувачі можуть отримувати інформацію про історію та культуру регіону за допомогою мобільних додатків, аудіогідів, інтерактивних екранів та інших інструментів. З використанням сучасних технологій, таких як віртуальна реальність, додатки для мобільних пристроїв та інші інноваційні засоби, можливо створити інтерактивні та захоплюючі туристичні маршрути, що розкривають історичний та культурний контекст місцевості.

Загалом, інноваційні підходи у поєднанні історії та культури з туризмом створюють унікальну можливість розвитку для регіонів та країн. Вони допомагають зберегти цінності минулого, залучити нових туристів, підвищити рівень задоволеності від подорожей та сприяють розвитку економіки.

7.2. Еволюція організації туристично-екскурсійної діяльності на прикладі історії курортної справи

Туризм та екскурсійна діяльність є важливою галуззю глобальної



економіки, що надає можливість людям досліджувати нові місця, відкривати для себе різноманітні культури та створювати неперевершені подорожі. Протягом століть ця галузь зазнавала змін під впливом різних чинників. Один із яскравих прикладів такої еволюції є історія курортної справи, яка розглядає розвиток курортів, зміни у підходах до організації туристичних та екскурсійних маршрутів, а також вплив суспільних, економічних та технологічних факторів на туристичну галузь.

Туристично-екскурсійну діяльність ми розглядаємо як специфічну галузь туризму, спрямовану на організацію та проведення подорожей, екскурсій та інших видів туристичних подій для задоволення інтересів та потреб туристів. Ця діяльність включає в себе організацію та проведення екскурсій, подорожей, відпочинку на природі, культурних заходів та інших послуг, що спрямовані на створення позитивного туристичного досвіду. Вона охоплює різноманітні аспекти туризму, включаючи культурний, природний, історичний, рекреаційний та інші види туризму. Організатори такої діяльності розробляють туристичні маршрути, забезпечують комфортне пересування та інформаційну підтримку туристів, здійснюють низку інших послуг з метою забезпечення якісного та цікавого відпочинку для подорожуючих.

Організація туристично-екскурсійної діяльності – це процес планування, розробки, координації та здійснення різноманітних туристичних й екскурсійних послуг і заходів з метою задоволення потреб та інтересів туристів. Спрямовується така діяльність на різні аспекти туризму, такі як організація подорожей, екскурсій, відпочинку на природі, оздоровчих, культурних і розважальних заходів.

Курортна справа у нормативних документах визначається як сукупність усіх видів науково-практичної та господарської діяльності, спрямованих на організацію та забезпечення лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань із використанням природних лікувальних ресурсів [5].

Курортологія (від нім. *kurort* – лікувальна місцевість) безпосередньо є розділом медицини, що вивчає лікувальні властивості природних чинників, механізми їхньої дії на організм людини та соціально-гігієнічні умови функціонування системи санаторно-курортних установ [6].

Дефініція «рекреація» (з грец. *recreatio* – відновлення) також несе більше медичне, ніж біологічне, смислове навантаження. Курортна медицина займає одне з центральних місць у сфері послуг, які надають у межах санаторно-



курортного комплексу, що враховує діагностику, безпосередньо лікування захворювання, профілактику й реабілітацію або відновлення організму, який переніс захворювання [7].

Перші курорти з'явилися в Середньовіччі як місця водолікування. Вони були відомі своєю природною красою та лікувальними джерелами, які приваблювали відпочиваючих. У цей період екскурсії були малопоширеними, а туризм спрямовувався на відновлення здоров'я.

У XIX столітті курортні місця стали популярними серед вищого суспільства. З'явилися перші лікувальні курорти, де лікарі розробляли програми відновлення для відпочиваючих. Екскурсії стали більш доступними завдяки розвитку транспорту.

У XX столітті курортна справа розцвіла завдяки рекламі та масовому туризму. З'явилися великі готелі, казино та розважальні комплекси. Туристичні агентства стали організовувати екскурсії на різні туристичні об'єкти.

Сьогодні курортна справа зазнає впливу цифрової революції. Туристи шукають інформацію в інтернеті, а туристичні компанії використовують інноваційні технології для покращення обслуговування клієнтів. Екскурсії стали невід'ємною частиною туристичного досвіду, дозволяючи відвідувачам пізнавати культурні, історичні та природні багатства країни.

В Україні екскурсійна справа має давню історію, яка тісно пов'язана з розвитком курортів та рекреаційних об'єктів. Вивчення курортів в історичному контексті здійснюється для виявлення основних етапів становлення і об'єктивних чинників, які впливали на їх розвиток. Курортно-лікувальний туризм є одним з пріоритетних напрямів розвитку внутрішнього та іноземного туризму в країні [8].

Загалом, санаторно-курортна справа в Україні є одним з найдавніших видів рекреації. З XIX ст. відомі кліматичні курорти Південного узбережжя Криму, бальнеологічні курорти Передкарпаття та Закарпаття, Поділля, Полтавщини, грязьові курорти Криму та Одещини, які зазнали особливого розвитку у XX ст. [9].

Перші екскурсії в Україні датуються Середньовіччям, коли паломники та подорожні відвідували місця релігійного та історичного значення. Однак справжній розквіт екскурсійного туризму на території сучасної України відбувся в XIX столітті, коли почали формуватися перші курорти.

Курорти України, такі як Карпати, Кримські гори, Трускавець, та інші, стали



популярними напрямками для екскурсійних подорожей. Екскурсії включали відвідування місцевих пам'яток, природних заповідників, а також знайомство з культурними традиціями та історією регіону.

Екскурсійна справа в Україні є невід'ємною частиною туристичного досвіду та має глибокі історичні корені. Вона сприяла розвитку курортів та інших туристичних напрямків, а також вплинула на розвиток туристичної індустрії країни. Екскурсійний туризм продовжує рости і розширюватися, надаючи туристам можливість вивчати культурну спадщину та природні краси України.

Сучасний екскурсійний туризм в Україні зосереджений не лише на курортах, але і на великому спектрі інших атракцій. Туристи можуть вибирати між екскурсіями до історичних міст, культурних заходів, гастрономічних турів та природних резерватів. Екскурсійна справа відіграє важливу роль у формуванні туристичної індустрії України. Вона сприяє залученню іноземних туристів, підвищенню культурного обміну та розвитку туристичної інфраструктури.

7.3. Роль історії української державності та культури у формуванні екскурсійних маршрутів і туристичних програм

За останні десятиліття туристичний сектор пережив значний розквіт, а відвідування культурних та історичних об'єктів стає все більш популярним серед подорожуючих. Як справедливо зазначають українські вчені, перед сучасною наукою стоїть завдання не лише об'єктивного висвітлення минулого, а й запозичення досвіду попередників [10]. Особливість історико-культурного потенціалу України полягає в тому, що не тільки історико-культурні об'єкти, а міста та інші населені пункти є об'єктом туристичного інтересу. Оновлення реєстру пам'яток, декомунізація та ідеологізація в цій сфері сприяли розширенню історико-культурної бази туризму, створили можливості для залучення цих об'єктів до туристичних маршрутів [11]. Екскурсійна діяльність розкривається як перспективний напрям розвитку туристичної галузі, оскільки екскурсії розширюють кругозір, пробуджують глибоку повагу до минулого й любов до природи, надають можливість краще пізнати історію та географію країни [12].

Сучасні туристи все більше прагнуть отримати більше від подорожі, ніж просто відпочинок. Вони хочуть познайомитися з місцевою культурою, історією та традиціями. Введення елементів історії та культури в маршрути допомагає їм



поглибити свій культурний досвід та зрозуміти особливості місцевого способу життя; залучення історичних подій та культурних аспектів у туристичні програми створює можливість створення унікальних туристичних продуктів, які будуть цікаві та неповторні, що сприяє збільшенню конкурентоспроможності країни на туристичному ринку.

Туристи, які мають можливість дізнатися про історію та культуру відвідуваного місця, отримують більше задоволення від своєї подорожі – цей досвід робить подорожі більш насиченими та запам'ятовується. Включення історичних та культурних аспектів у туристичні маршрути впливає на сталий розвиток місцевих громад і популяризацію маловідомих регіонів, що робить більш рівномірним туристичний рух і розподілення туристів між різними об'єктами та регіонами, сприяє збереженню культурної спадщини та історичних пам'яток, стимулює інтерес до збереження та відновлення об'єктів культурної цінності.

Таким чином, введення історичного контексту та культурних аспектів у туристичні маршрути та програми має велике значення у залученні туристів та збагаченні їхнього досвіду, сприяє поглибленню культурного розуміння, створенню унікальних продуктів та сприяє збалансованому розвитку туризму.

У формуванні екскурсійних маршрутів і туристичних програм вони спрямовуються на:

1) *відтворення історичних подій*, адже історія української державності дала багато важливих подій та персонажів, які відіграють ключову роль у формуванні туристичних маршрутів (подорожуючи за історичними шляхами, туристи мають можливість відчути атмосферу минулих епох та побачити місця, де відбувалися важливі події);

2) *збереження культурної спадщини*, оскільки культурні аспекти, такі як фольклор, традиції, мистецтво, архітектура, є важливими компонентами туристичних програм (історичні місця, народні обряди та культурні події допомагають туристам краще пізнати культуру і специфіку країни);

3) *створення унікальних туристичних продуктів* – використання історії та культурних елементів дозволяє створювати унікальні туристичні продукти, які привертають увагу широкої аудиторії (туристичні маршрути, базовані на історичних подіях або легендах, стають цікавими та неповторними для відвідувачів);

4) *залучення туристів до освітніх та пізнавальних активностей* передбачає



включення історичних та культурних елементів до туристичних програм сприяє навчанню та розвитку туристів (освітні програми охоплюють відвідування музеїв, археологічних розкопок, майстер-класів з народного мистецтва, що розширює кругозір та підвищує культурний рівень відвідувачів);

5) *створення національного іміджу* – використання історичних та культурних складових в туристичних програмах сприяє підвищенню національного іміджу країни, її реалізації як важливого культурного та історичного центру. Екскурсійні маршрути, в яких поєднуються історія та культура, можуть зацікавити не лише звичайних туристів, але й науковців, людей, зацікавлених у культурних обмінах та освітніх програмах.

Усі ці аспекти підкреслюють важливість ролі історії української державності та культури у формуванні екскурсійних маршрутів та туристичних програм. Включення цих елементів робить подорожі більш насиченими, освітніми та непередбачуваними, сприяючи збагаченню досвіду туристів та популяризації культурної спадщини країни.

Висновки

Історія української державності та культура мають багатий спадок, який може бути використаний для створення унікальних та цікавих туристичних маршрутів. Актуальність введення історичного контексту та культурних аспектів у туристичні маршрути та програми є невід'ємною частиною сучасної туристичної індустрії та відіграє надзвичайно важливу роль у залученні туристів і збагаченні їхнього досвіду.

Туристично-екскурсійна діяльність є неодмінною частиною сучасного світу. Вона дозволяє людям відкривати нові культури, природні краси та оточуючий світ. Але ця сфера не завжди була такою, як ми її бачимо сьогодні. Розвиток туризму та подорожей мав свої етапи та особливості. Один із яскравих прикладів такої еволюції є історія курортної справи. Еволюція організації туристично-екскурсійної діяльності, на прикладі історії курортної справи, відображає глибокі зміни у суспільстві та технологічний прогрес. Розуміння цієї еволюції допомагає сучасним фахівцям в галузі туризму та екскурсійної діяльності адаптуватися до нових умов і забезпечувати якість обслуговування туристів.

Отже, взаємозв'язок історії української державності та культури з



туристичними потребами та очікуваннями є надзвичайно важливим для забезпечення різноманітних і насичених подорожей. Поєднання історичних та культурних аспектів з сучасними туристичними тенденціями допомагає створити унікальний та запам'ятовуваний досвід для туристів та сприяє розвитку туристичного сектора країни.